

حفظ حافظه اجتماعی اقتصاد آب

خانواده آب

دارایی‌های غیر ملموس

در دیدگاه‌های جدید توسعه، کانون توجه رشد متوازن و توسعه پایدار را افزایش سهم «دارایی‌های غیر ملموس» در سبد دارایی‌های یک جامعه می‌دانند. چرا که دارایی‌های غیر ملموس در فرایند توسعه اهمیت زیادی دارند. در این میان ارزش دانش به عنوان یک دارایی غیر ملموس اثرگذار در دهه‌های اخیر بیشتر مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. در این میان ارزش دانش آب و مدیریت دانش آب به دلیل نقش تاریخی که همواره آب در زندگی انسان ایرانی داشته است، سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی متعدد سنگینی که در بخش آب صورت گرفته است و نقش اساسی آب در اقتصاد کشور دارد، بسیار پراهمیت‌تر جلوه می‌کند. این مدیریت دانش آب که به منظور استقرار رویه‌هایی برای شناسایی، ارزیابی، سازمان‌دهی، ذخیره و به کارگیری دانش آب دنبال می‌شود، در حوزه‌های غیر فنی آب به دلیل برجسته شدن نقش عوامل و فرایندهای اقتصادی، اجتماعی، ارتباطی و سیاسی بسیار حیاتی‌تر می‌شود.

اهمیت علوم اجتماعی آب و ثبت آنها

دلیل اهمیت فهم، شناسایی، گردآوری، مستندسازی، انباشت و به‌کارگیری دانش علوم اجتماعی آب (شامل حوزه‌های جامعه‌شناسی، علوم اقتصادی، علوم ارتباطات، تاریخ، علوم سیاسی، روان‌شناسی، حقوق و غیره) را در ابتدا نقش برجسته و مؤثر آنها در فهم عوامل درگیر شکل‌گیری و حل مسئله آب ذکر می‌کنند. به گونه‌ای که مسئله آب را پیش و بیش از اینکه مسئله‌ای فنی و فیزیکی ناشی از کمبود فیزیکی آب بدانند، مسئله‌ای با ابعاد اجتماعی، حقوقی و اقتصادی و به طور کلی حکمرانی آب می‌دانند. همچنین، دانش و اطلاعات در علوم اجتماعی که بیشتر بر ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها، سیستم فکری و رفتار انسان‌ها تمرکز دارند، بیشتر بر فهم و تغییر نظام ارزشی و رفتاری فردی و جمعی بهره‌برداران و پژوهشگران آب تأثیرگذار است. از این رو مستندسازی، انباشت و در دسترس قراردادن دانش تولیدشده و تجارب کسب‌شده در حوزه اقتصاد آب باعث شکل‌دهی به حافظه جمعی در محققان و پرداختن عمیق‌تر و گسترده‌تر و دقیق‌تر به مباحث اقتصاد آب می‌شود.

و دارایی غیر ملموسی چون دانش از طریق انباشت و به اشتراک‌گذاری آن خلق می‌شود.

حافظه اقتصاد آب

از دهه ۶۰ با تشخیص ضرورت‌های مدیریتی برای پرداختن به جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی، پای رویکردهای غیر فنی و علوم اجتماعی به مدیریت آب باز شده است. در بین علوم اجتماعی، علم اقتصاد و کارشناسان اقتصادی پیش‌تر از همه علوم وارد عرصه آب شدند. این پیشگامی از یک طرف، به دلیل برگزاری کنفرانس دویلین و تأکید بر پذیرفتن آب به عنوان یک کالای اقتصادی در قالب یک اصل از چهار اصل کلیدی مدیریت منابع آب در این کنفرانس و شکل‌گیری فضای بین‌المللی در خصوص توجه به اقتصاد آب و از طرف دیگر، تشخیص انجام بررسی‌های اقتصادی برای طرح‌های آب، لزوم توجه به اقتصاد آب را آشکار کرد و نطفه‌های اولیه اقتصاد آب در سطح طرح بوده است. سیاست‌سازندگی در سال‌های بعد از جنگ حجم زیادی از طرح‌های آبی را خلق کرد و ضرورت اولویت‌بندی اقتصادی این طرح‌ها، موضوع اقتصاد آب را وارد سطح کلان‌تری کرد، و جنبه‌های اقتصادی در برنامه‌ریزی منابع آب با شکل‌گیری گروه اقتصاد آب در دفتر برنامه‌ریزی آب وزارت نیرو توسعه پیدا کرد، به این دلیل که سیاست‌ها و طرح‌های آب، موضوعات استراتژیک و محوری هستند که هزینه‌ها و منابع زیادی را مصرف یا جابجا می‌کنند و کوتاه‌مدت نیستند.

در سه چهار دهه گذشته در مسیر این تأکید به ابعاد مختلف اقتصاد آب، اطلاعات، دانش و تجارب اقتصادی متعدد در بخش آب در ابعاد مختلف و در سطوح ملی و بین‌المللی تولید شده است. مستندسازی این دانش و تجارب، ثبت آنها و در اختیار عموم قراردادن آن که برای تولید آن هزینه‌های ملی متعددی صرف شده است، باعث ایجاد حافظه جمعی در بخش آب درباره ساز و کارهای اقتصادی آب و پرهیز از صرف هزینه دوباره، تکرار اشتباهات قبلی، انباشت دانش و خرد مدیریتی، و واردشدن به مدارهای بالاتر و جدیدتر فهم و بررسی جنبه‌های اقتصاد آب می‌شود.

شده است که پایان‌نامه‌های اقتصاد آب در دو بخش فارسی و انگلیسی در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد.

۵- نشریات و پرونده‌های رسانه‌ای: فضای رسانه‌ای برای اجتماعی کردن جنبه‌های اقتصاد آب و پرداختن به مسائل اقتصاد آب به زبان و در قالب ساده از بخش‌هایی مهمی است که دانش اقتصاد آب در آن تولید و انتشار یافته است. دانش جمعی از طریق گفت و گوهای مؤثر در نشست‌های رسانه‌ای و مصاحبه‌ها و همچنین گزارش‌ها و یادداشت‌های رسانه‌ای در این فضای رسانه‌ای تولید می‌شود. این بخش به اقتصاد آب در نشریات ترویجی و رسانه‌ها می‌پردازد و شامل سه قسمت فصلنامه آب و توسعه، پیام آب وزارت نیرو و پرونده‌های رسانه‌ای است. این بخش مراحل اولیه آن انجام شده و در حال تکمیل است.

این دانش اقتصاد آب که توسط نهادهای مختلف دولتی و دانشگاهی و خصوصی تهیه شده است بخشی از ذخایر و دارایی‌های غیر ملموس کشور بوده که نیاز است در بستری کارآمد، مؤثر و با دسترسی آسان در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد.

کتابخانه مجازی اقتصاد آب

بر اساس آنچه ذکر شد، کتابخانه مجازی اقتصاد آب در ابتکاری در بستر پویش ملی خانواده آب و با همکاری اندیشکده تدبیر آب ایران و خانه آب به منظور تحقق هدف شناسایی، گردآوری، سازماندهی، دسته‌بندی، ذخیره و به کارگیری دانش اقتصاد آب طراحی و از اوایل مردادماه سال جاری به صورت آزمایشی راه‌اندازی شده است. راه‌اندازی آن به صورت اولیه بوده و در حال تکمیل است. این کتابخانه به عنوان قسمتی از پایگاه مجازی خانواده آب است که از طریق آدرس iranwf.ir در دسترس علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت. این کتابخانه با توجه به موجود بودن بخش مهمی از ذخایر دانشی اقتصاد آب، مستندات، مدارک، گزارش‌ها، مقالات و دانش اقتصاد آب مطابق طبقه‌بندی زیر، برای دسترسی عموم طراحی شده و بارگزاری اولیه آن صورت گرفته است:

۱- گزارش‌ها: در این بخش در نظر است گزارش‌های تولیدشده در بخش‌های دولتی و خصوصی بارگزاری شود. برای مرحله اول مد نظر است که گزارش‌های تولیدشده در دو دفتر اقتصاد آب وزارت نیرو و دفتر طرح ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب (دفتر استانداردها) در این بخش بارگزاری و در اختیار عموم قرار گیرد.

۲- مقالات و پژوهش‌ها: این بخش شامل دو قسمت فارسی و انگلیسی بوده و در نظر است تمام مقالات و پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه اقتصاد آب در نهادهای دانشگاهی و پژوهشی در سطح ملی و بین‌المللی در آن بارگزاری شود. در این مرحله برخی از مقالات فارسی در سایت بارگزاری شده و این بخش در حال به‌روزرسانی و تکمیل است.

۳- کتاب‌ها: بخشی از دانش و تجربیات اقتصاد آب در قالب کتاب‌ها جمع‌آوری، سازماندهی و منتشر شده است. کتاب‌های فارسی و انگلیسی منتشر شده در جنبه‌های اقتصادی مدیریت آب در این بخش در دسترس عموم قرار می‌گیرد. این بخش در حال حاضر در حال شناسایی مدارک و بارگزاری آن است.

۴- پایان‌نامه‌ها: علاوه بر گزارش‌ها و مستندات تولیدشده در نهادهای دولتی و اجرایی، بخشی از دانش اقتصاد آب توسط دانشگاهیان و در قالب پایان‌نامه‌های دانشجویی در دانشگاه‌ها خارجی و داخلی تولید شده است. این بخش به گونه‌ای طراحی